

УДК 81'42:070(450):339.5

**ДИСКУРСИВНІ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ «ТІНЬОВОГО ФЛОТУ» У
ІТАЛІЙСЬКИХ МЕДІА**

Білокуров Дмитро, Київ, Україна

студент 6 курсу Факультету романо-германської філології Київського столичного
університету імені Бориса Грінченка
dobilokurov.frgf24m@kubg.edu.ua

**DISCURSIVE REPRESENTATIONS OF THE «SHADOW FLEET» ACTIVITY IN
THE ITALIAN MEDIA**

Bilokurov Dmytro, Kyiv, Ukraine

6th year student of the Faculty of Romance and Germanic Philology
Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University
dobilokurov.frgf24m@kubg.edu.ua

***Анотація.** У статті розглядається роль доброчесності в міжнародній торгівлі через призму медіадискурсивного аналізу, зокрема, як лінгвістична та наративна практика формують уявлення про прозорість ринку та можуть стимулювати реакцію регуляторних інституцій. Подано аналіз як медіатекст висвітлюють економічні процеси, створюють когнітивні моделі, в рамках яких суспільство та комерційні суб'єкти можуть інтерпретувати етичність та правомірність дій. Особлива увага приділяється способам репрезентації «тіньового флоту», який здійснює приховані морські операції шляхом маніпулювання системами трекінгу, непрозорими корпоративними схемами та порушеннями страхових практик. Аналіз охоплює лексико-семантичні особливості, структурні прийоми та риторичні стратегії, які використовують медіа для висвітлення прихованих практик та стимулювання реакції громадськості.*

Дослідження демонструє, що медіа-наративи слугують не тільки джерелом інформації, але й соціальним регулятором: дискурсивні конструкції підкреслюють етичну оцінку поведінки суб'єктів, формують стандарти дотримання міжнародних норм та стимулюють суспільний контроль. Медіа-висвітлення "тіньових" структур підкреслює важливість дискурсивного підходу для розуміння механізмів взаємодії між інституціями, учасниками ринку та громадськістю у глобальній торгівлі.

***Ключові слова:** Критичний дискурс-аналіз, "тіньовий флот", медіадискурс, безпековий дискурс, санкції, геополітика*

***Abstract.** The article considers the role of integrity in international trade through the prism of discursive media analysis, in particular how linguistic and narrative praxis shape perceptions of market transparency and could stimulate regulatory responses. The article explains how media texts report on economic processes, create cognitive models within which society and commercial actors can interpret the ethics and legality of actions. Particular attention is paid to the ways in which 'shadow fleets' are presented, conducting covert maritime operations through the manipulation of tracking systems, opaque corporate structures and violations of insurance regulations. The analysis covers the lexical-semantic features, structural techniques, and rhetorical strategies that the media use to highlight covert practices and trigger public responses.*

The study demonstrates that media narratives serve not only as a source of information, but also as a social regulator: discursive constructions emphasise the ethical evaluation of actors' behaviour, shape standards of compliance with international norms, and stimulate public control. Media coverage of covert entities highlights the importance of a discursive approach in understanding how the mechanisms of interaction between institutions, market players and the public in global trade work together.

Keywords: *Critical discourse analysis, shadow fleet, media discourse, security discourse, sanctions, geopolitics*

Вступ. У міжнародній торгівлі доброчесність є одним із ключових чинників, що визначає стійкість економічних систем, прозорість ринкових відносин між державами та комерційними організаціями. Вона ґрунтується на дотриманні правил, передбачуваності дій, засадах відкритості, відповідності контрактним зобов'язанням, міжнародним стандартам та вимогам регуляторів. У глобалізованому світі, де товарні та грошові потоки є основою геополітичної гри, а логістичні ланцюги охоплюють усі континенти, добросовісне дотримання вимог стає не лише необхідністю відповідати номінальним нормам регуляторних інституцій, але й основою міжнародного порядку.

Недобросовісна поведінка, яка має вияв в ухиленні від зобов'язань, маніпуляціях ринковими механізмами, приховуванні даних, тіньових ринкових операціях, здатна породжувати диспропорції, що негативно впливають на конкурентність, спотворюють ціни, динаміку появи політичних ризиків та посилює волатильність умов.

Висвітлення теми зі сторони «медійних рупорів» та суспільний розголос у таких випадках — це не лише інструменти, які відіграють роль у інформуванні населення, але й також запорука своєчасної реакції відповідальних інституцій та відходу від неетичних комерційних практик.

Прикладом глобальної проблеми зазначеного характеру є діяльність «тіньових флотів», які активно використовують для здійснення прихованих торгових операцій на морі. Характерними маркерами суден, що діють в межах таких структур, є маніпуляції з трекінговими транспондерами, залученість до «ship-to-ship» операцій у відкритому морі та неподалік 12-мильних суверенних зон, відсутність страхових сертифікатів та непрозорість структури власності (коли відстежити кінцевих власників та бенефіціарів стає практично неможливо через реєстрацію на юридичні особи тіньових дочірніх компаній).

Мета дослідження полягає у визначенні способів конструювання, інтерпретації та подання проблематики діяльності «тіньових флотів», а саме - тіньового флоту РФ у контексті глобальної морської безпеки, міжнародної торгівлі та регуляторної політики.

Об'єкт дослідження - медіадискурс італійських загальнонаціональних та спеціалізованих видань щодо діяльності російського «тіньового флоту».

Предмет дослідження - лінгвопрагматичні та структурні особливості репрезентації «тіньових флотів» в італійських медіа.

Для демонстрації результатів дослідження нижче наведено аналіз матеріалів провідних італійських періодичних видань - *Corriere della Sera* та *Domani*.

Стаття під назвою «*La flotta "fantasma" della Russia: così Mosca muove armi e petrolio (aggirando le sanzioni) sotto gli occhi dell'Occidente*» («Тіньовий флот Росії: як Москва перевозить зброю та нафту на очах у Заходу (всупереч санкційному режиму)») [1] від 26 квітня 2024 року репрезентує характерний для сучасної італійської якісної преси тип повідомлення, що поєднує елементи аналітичної журналістики, розслідувального підходу та загального огляду проблематики.

Аналізований текст, опублікований у виданні *Corriere della Sera* та присвячений нелегітимним логістичним операціям Росії у Середземному морі, демонструє комплекс лексико-структурних та прагматичних характеристик, типових для розслідувальної журналістики загальноєвропейського зразка. На рівні організації висловлювання спостерігається наративна побудова, що поєднує поступове розгортання подієвих ланцюгів із використанням експресивних маркерів, які становлять підґрунтя інтерпретаційної рамки. Вже у заголовку застосовується метафора "*flotta «fantasma»*" («флот-привид»), яка задає семантичний вектор тексту, спрямований на конструювання образу прихованої загрози та протиправних дій. Подальший опис будується на чергуванні нейтрально-інформаційної лексики з оцінними маркерами, зокрема "*violazione delle sanzioni*", "*materiale sensibile*", "*sistema rischiosissimo*". Такий лексичний добір сприяє формуванню у читача уявлення про

системність і небезпечність операцій, що здійснюються російськими суднами. Структура тексту характеризується прогресивним ускладненням об'єкта опису: від загальної ситуації у Середземному морі до детального аналізу конкретного маршруту та глобального санкційного контексту.

Політична ангажованість автора простежується імпліцитно, через ціннісні та нормативні орієнтири, що закладені у подачі матеріалу. У рамках координат «ліві — центристи — праві» та «демократія — тоталітаризм», дискурс вирізняється близькістю до центристсько-ліберального демократичного поля, характерного для провідних медіа ЄС. Упорядкування фактів та акцентування на порушенні міжнародно встановлених механізмів безпеки є показовим. Наприклад, характеристика дій Росії як *"in violazione delle sanzioni imposte contro il Cremlino"* («з порушенням санкцій, накладених проти Кремля») засвідчує орієнтацію автора на нормативність рішень демократичних інституцій, зокрема Європейського Союзу. Відсутність радикальної риторики або ідеологізованих оцінок дозволяє віднести матеріал до традиції європейського центрризму, спрямованого на підтримку міжнародного правового порядку та критичне висвітлення практик авторитарних режимів.

Комунікативна інтенція тексту полягає у поєднанні інформування з проблематизацією прихованих ризиків безпекового характеру. Автор не лише повідомляє про переміщення суден, а й підкреслює системність та довготривалість цих операцій, порівнюючи їх зі сталими схемами обходу санкцій. Характерною є формула *"letteralmente sotto il naso dell'Occidente"* («буквально під носом у Заході»), що створює комунікативний ефект викриття й одночасно мобілізує читача до усвідомлення потенційної загрози. Така інтенція зближує матеріал із аналітичними публікаціями дослідницьких центрів, подібних до RUSI та інших науково-дослідницьких установ, що здійснюють стратегічний моніторинг військово-морської активності, і засвідчує прагнення не лише описати подію, а й стимулювати формування критичного рецептивного контексту.

Емоційна забарвленість дискурсу балансуватиме в межах між легким та помірним рівнями, що зумовлено поєднанням хроніко-описової манери з окремими експресивними вкрапленнями. Метафоричні конструкції на кшталт *"flotta fantasma"* та особисті судження на зразок *"sistema rischiosissimo"* або *"vecchie navi ... al fuori dai regolamenti marittimi"* посилюють відчуття тривоги, однак не переходять до надмірної емоційності. Вони виконують функцію підкреслення потенційної небезпеки, але з дотриманням меж прийнятної для якісної журналістики тональності, що забезпечує баланс між інформативністю та експресивністю.

Аналітичність підходу в тексті є вираженою, оскільки автор покладається на зовнішні експертні джерела, серед яких основним виступає Royal United Services Institute. Опис *"gli esperti del Royal United Services Institute ... hanno monitorato i movimenti"* («експерти RUSI відстежили переміщення») засвідчує наявність емпіричного підґрунтя для наведених висновків. Текст пропонує реконструкцію логістичних маршрутів, описує технічні характеристики суден і способи маскування їх діяльності, що додає матеріалу ознак фактологічної насиченості.

Варто зауважити, автор вдається до інтерпретаційних припущень, для прикладу - твердження *"un comportamento che non ha spiegazioni, se non il timore di essere affondata"* («поведінка, що не має іншого пояснення, окрім страху піти на дно»), які не підкріплені прямими доказами, проте мають на меті закономірно доповнити загальний безпековий контекст.

Підхід автора значною мірою базується на використанні конкретних даних. Показовими є згадки про детальні маршрути, включно з переходами між зонами юрисдикції та акваторіями: *"ha attraversato tutto il Mediterraneo, passando per il Canale di Sicilia"*, *"ha attraversato lo Stretto di Gibilterra"*, *"è arrivata ... al porto russo di Kaliningrad"* («подолала усе Середземномор'я, перетнула Сицилійську протоку...»). Такі дані описують географію руху та дозволяють сформулювати логічну реконструкцію стратегічних намірів Російської Федерації на морі. Крім того, важливим елементом фактажу є опис чотирьох морських зон у Середземному та Чорному морях, де здійснюється транспортування нафти: *"al largo del porto romeno di"*

Costanza, nel golfo di Laconia, di fronte a Malta, e a Ceuta" («у морі біля Констанци, у затоці Лаконія, біля Мальти та поблизу Сеути»). Ці географічні деталі становлять матеріальну основу аналітичних висновків про масштаб та регулярність обхідних схем, себто несуть змістове навантаження та виконують функцію логічних опор, на яких вибудований аргумент: точка зору автора про системність, небезпечність прихованої логістичної мережі Кремля, її важливість та велике стратегічне значення у досягненні геополітичних цілей Москви.

Загальну аналітичність матеріалу можна визначити як достатню для журналістського коментаря та покладається на комбінацію фактів, експертних оцінок і релевантних інтерпретацій.

Наступним прикладом більш критичного висвітлення є матеріал Мануеле Бонаккорсі для видання *Domani* під заголовком «*Così l'Italia si rende complice della flotta fantasma russa*» від 2 березня 2025 року. [2]

Аналізований матеріал є зразком італійської розслідувальної журналістики, у якому поєднано фактаж, експліцитну оцінність суджень і чітко позначену рамку проблематики, що є основним фокусом: роль Італії у функціонуванні російської «тіньового флоту».

На лексико-структурному рівні текст характеризується високою інтенсивністю номінативних конструкцій, що створюють ефект фактичної визначеності. Автор активно використовує структури зі значенням викриття, що має на меті звернути увагу на неефективність інституційних важелів та механізмів («*Nessuno interviene / Ніхто не втручається*», «*le autorità italiane non si sono mai accorte / італійська влада ніколи не помічала*»). Важливу роль відіграють повтори, які виконують функцію не лише стилістичного підсилення, а й дискурсивної рамки: інтертекстуальна анафора «*le autorità italiane non si sono mai accorte*» використовується двічі, формуючи ритм наративу, з акцентом на бездіяльність державних структур.

У структурі викладу домінує **послідовність «факт → цифра → загроза → відповідальність»**, що надає статті рис аналітичного досє. Фактаж, яким оперує автор, охоплює кількісні дані («*33 trasbordi di petrolio da nave a nave*»/«33 операції з ПММ (паливно-мастильними матеріалами) «від судна до судна»», «*3,7 milioni di tonnellate / 3,7 млн тонн*»), посилання на міжнародні наглядові інституції, супутникові спостереження та назви суден, що підкріплює твердження. Особливо показовими є вставки із зазначенням джерела розслідування («*Greenpeace ha prodotto un'inchiesta*»/«*Greenpeace випустила розслідування*») [3,4], що покликане частково дистанціювати виклад від суб'єктивної думки автора коментаря.

З перспективи оцінки потенційного політичного позиціонування автора, дискурс демонструє динаміку зміщення до критично-прогресистського, що корелює з лівоцентричною координатою та проєвропейським демократичним полем. Маркерами такого позиціонування є акцент на екологічній небезпеці («*un eventuale sversamento non si fermerebbe*» / «розлив не зупинився б»), викриття корпоративної та інституційної непрозорості («*bandiere di comodo*» / «вільні прапори», «*società anonima delle Seychelles*» / «анонімна компанія з Сейшельських островів»), а також критика обмеженості санкційної політики ЄС та інертності національних структур («*le sanzioni in Italia si applicano col minimo sforzo*»/санкції в Італії застосовуються у найменш обтяжливий спосіб»). Водночас стиль не містить маркерів радикального або популістського спрямування — риторика оперує інституційними аргументами та міжнародно верифікованим фактажем, що характерно для демократичного лівоцентристського дискурсу, орієнтованого на прозорість і контроль за корпоративними практиками.

Комунікативна інтенція автора спрямована на створення ефекту термінової необхідності реагування. Використані лексеми та структура викладу побудовані за моделлю, притаманною журналістським розслідуванням, де описові фрагменти переходять у нормативно-оцінні висновки. Автор демонструє, що недбалість державних органів має конкретні наслідки («*la guerra si fa anche nei nostri mari*»/«війна триває й у наших морях також»), що відображає інтенцію мобілізації суспільної уваги до загрози.

Також можна провести паралелі з прецедентними матеріалами розслідувальної преси міжнародного рівня. зокрема, структурний зсув від фактів до висновків нагадує підхід,

описаний у дослідженнях медіарозслідувань BBC або OCCRP, де комплексна оцінка журналістських розслідувань демонструє синергетичну дію із соціальною критикою, але без переходу до засобів емоційної забарвленої пропаганди.

Емоційна забарвленість є притаманною рисою аналізованого матеріалу. Попри загальне переважання фактологічної основи, автор послуговується метафоричними висловами для імпліцитного підсилення маркерів (*“Tana libera tutti” / «усі вільні робити що хочуть»* (конотація оригіналу є більш чіткою при іншій модуляції та може також бути передано художньо — *«у пільмі всі мають волю»*), *“mentre le autorità italiane guardano da un'altra parte / поки італійська влада дивиться в інший бік”*). Метафора *“flotta fantasma”* активно експлуатується як ідентифікаційний маркер небезпеки. Наявні особисті судження раціоналізовані через надані статистичні дані та задокументовані приклади.

Ступінь аналітичності підходу можна характеризувати наступним чином: текст спирається на численні форми фактажу — від супутникових зображень (*“immagini satellitari... non lasciano spazio a dubbi”/«супутникові знімки... не залишають сумнівів»*) до санкційних реєстрів ЄС та Великої Британії, включно з деталізованими маршрутами конкретних суден. Раціоналізація здійснюється шляхом використання кількох рівнів доказової бази: юридичних норми ІМО (Міжнародної морської організації при ООН), кількісної статистики, практики правових прецедентів з інших країн ЄС, конкретних дій локальних агентів та інших гравців ринку (перевізників, транспортних агенцій зокрема, сертифікаційних структур та інституцій). Автор демонструє послідовний причинно-наслідковий аналіз, у якому ідентифікується, які саме правові та бюрократичні лакуни дозволяють російському “тіньовому флоту” функціонувати у італійській 12-мильній зоні.

Загалом матеріал формує дискурс, у якому фактичні дані взаємодіють з рамкою, що сформовано наданими оцінками, аналітичний компонент структуровано як підпорядкований меті, а саме - ідентифікації інституційних провалів. Виклад не обмежується констатацією фактів, а пропонує їхню системну інтерпретацію — від локальних порушень до глобальних наслідків нехтування нормами міжнародного права та галузевих регуляторів. На думку авторів дослідження, матеріал має високу релевантність для дослідження міри висвітленості безпекових ризиків у медійному просторі Середземномор'я, у поточному контексті — політичних механізмів Італії для реагування в умовах кризової ситуації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Ippolito L. La flotta «fantasma» della Russia: così Mosca muove armi e petrolio (aggirando le sanzioni) sotto gli occhi dell'Occidente. *Corriere della Sera*. URL: https://www.corriere.it/esteri/24_aprile_26/la-flotta-fantasma-della-russia-così-mosca-muove-armi-e-petrolio-sotto-gli-occhi-dell-occidente-68737846-2d44-4c33-88d3-cc508c5f2xlk.shtml (дата звернення: 19.11.2025).
2. Bonaccorsi M. Così l'Italia si rende complice della flotta fantasma russa. *Ultime notizie in tempo reale — Domani*. URL: <https://www.editorialedomani.it/fatti/flotta-fantasma-russa-petrolio-italia-complice-inchiesta-greenpeace-report-anticipazione-vn4ny62d> (дата звернення: 19.11.2025).
3. Le navi della flotta fantasma russa violano l'embargo sul petrolio al largo della Sicilia - Greenpeace Italia. *Greenpeace Italia*. URL: <https://www.greenpeace.org/italy/storia/26558/le-attivita-illecite-della-flotta-fantasma-russa-sotto-il-naso-dellitalia-la-nostra-inchiesta-con-report/> (дата звернення: 19.11.2025).
4. COMPLICITÀ ITALIANE E RISCHI ECOLOGICI DELLE VIOLAZIONI ALL'EMBARGO SUL PETROLIO Le attività illecite della flotta fantasma russa in Sicilia. URL: https://www.greenpeace.org/static/planet4-italy-stateless/2025/03/27f17710-250301_greenpeace_shadowfleet_it.pdf (дата звернення: 19.11.2025).